

YORUM | COMMENTARY

Psikiyatride Akademik Terbiye veya Pedagojik Psikiyatri

Academic Moral in Psychiatry or Pedagogical Psychiatry

Osman Özdemir

Öz

Yetiştirme tarzları, içinde buldukları sosyal ve ekonomik koşullar nedeniyle kuşakların kişisel özellikleri ve beklentileri arasında önemli farklılıklar gözlenebilir. Geçmişte azla yetinen, itaatkâr, otoriteyi sorgusuz sualsiz kabul eden bireylerin yerine daha bilgili, otoriteyi sorgulayan ve ona başkaldıran yeni bir kuşağın varlığından söz edilebilir. Bireysel ve toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak tek doğru kabul edilen akademik değerler tartışılır hale gelebilir. Bu yorum yazısında eleştirel pedagoji kapsamında psikiyatride yeni neslin akademik terbiyesi ele alınmaya çalışıldı.

Anahtar sözcükler: Akademik, terbiye, pedagoji, yeni nesil.

Abstract

Significant differences can be observed among generations due to changes in their upbringing styles, social and economic conditions. It may be mentioned a new generation questioning the authority and rebel against them. They are also wiser than previous generation accepting unquestioningly the authority. They are more submissive and abstemious. The academic values accepting absolutely true will be discussed as a result of personal and social changes. In this commentary academic moral of new generation in psychiatry was focused in the context of critical pedagogy.

Key words: Academic, moral, pedagogical, new generation.

TERBİYE kavramı sözlükte; besleyip büyütme, beslenip büyütülme, eğitim, görgü, alıştırma anlamlarına gelmektedir. Başka bir kaynakta terbiye ile eş anlamlı olan ahlak için “yapılması ve yapılmaması gereken davranışlara ilişkin kurallar” tanımı yapılmaktadır. Ahlakı temellendirme, ahlak ilkelerinin dayanak noktalarının tespit edilmesi ve ahlaki iyi ile kötü hakkındaki kaynakların sorgulanmasını ifade etmektedir. Ahlakın temellendirilmesi din dışı ve din ile yapılan temellendirmeler olarak iki gruba ayrılmaktadır (Kılıç 1993). Din dışı temellendirmeler ya akıl, ya sezgi ya da duygu ile olmaktadır. Onsekizinci yüzyıl aydınlanma döneminin en önemli Alman filozoflarından biri olan Immanuel Kant ahlakın kaynağının akıl olduğunu ve ahlaki bilginin a priori bir bilgi türü (deneye ve tecrübeye dayanmadan sadece akılla ulaşılabilen) olduğunu savunur. Kanta göre ahlak alanında hüküm verdiğimiz temel prensiplerin kaynağı saf akıl kavramlarında bulunmaktadır (Kılıç 1993, Terzi ve ark. 2015). Yine ona göre insanın istemesi (veya iradesi) ahlak kanunlarının kaynağıdır. Bu başka bir açıdan insanın uya-

çağı ahlaki kanunları kendisinin koyması anlamına gelmektedir. Bu konudaki farklı bakış açılarından biri ahlaki davranışın vazife kökenli kabul edilmesidir. Bu görüş vazifeden dolayı yapılanlarla ahlaka uygun davranmayı aynı ekseninde değerlendirir. Vazife ise kanunlarla belirlenen çalışma usul ve esaslar çerçevesinde hareket etme zorunluluğudur. Bu yaklaşımda ahlakın kaynağının kanunlar olduğunu; dolayısıyla evrensel bir yönünün de olması gerektiğini anlıyoruz (Kılıç 1993).

Eğitim literatüründe terbiye ile pedagojinin aynı anlamda kullanılabileceği görülmektedir (Egemen 1965). Egemen (1965), “Terbiye İlminin Problemleri Ve Terbiye Felsefesi” başlıklı kitabında ilmi gelişmelere karşın tek gerileyen ilmin pedagoji olduğunu ileri sürmüştür. Eserden, bu alanda çalışan bazı yazarların pedagojinin bir sanat olduğunu; diğer başka yazarların da felsefe olduğunu savundukları anlaşılıyor. Kitaptan ayrıca, pedagojinin mektep ve öğretim nazariyeleri (teorileri, görüşleri) olduğunu da anlıyoruz. Osmanlıcada öğretmen, eğitici yerine kullanılan mürebbi (bay) ve mürebbiye (bayan) kelimeleri ansiklopedik lügatta terbiye eden, çocuk terbiye eden; mürebbiyane, terbiye edecek şekilde, eğiterek anlamlarına gelmektedir. Adı geçen eserde, hayati ve lüzumlu tecrübelerin genç nesle aşılınması terbiye olarak tarif edilmektedir. Buna göre pedagojinin görevi, mürebbi-çocuk, öğretmen-öğrenci arasındaki planlı ve şuurlu olan münasebetleri muayyen (belli, belirli) normlara bağlamaktır.

Türk dil kurumu sözlüğünde, Fransızca kökenli pedagoji Türkçede eğitim bilimi olarak karşılık bulmaktadır. Vikipediye bakıldığında çocuklarda “eğitim bilim ve teorisi” anlamında kullanılan pedagojinin aslının yunanca çocuk yönetmekten geldiği görülüyor. Pedagoji tarihinde, Fransız devriminin öncülerinden, devrimden sonra kurulan yeni devletin kalkınmasında, toplumun sosyal yapısında ve eğitim sisteminde etkili olan J.J.Rousseau (1712-1778) önemli düşünürlerden birisi olmuştur (Egemen 1965, Terzi ve ark. 2015). Pedagoji konusundaki fikirleri çocuğun en küçük çağlardan ergenlik yaşlarına kadar şuurlu ve planlı yetiştirmesi, sevk ve idaresini ele aldığı “Emile” adlı romanında yansıtmıştır. Rousseau’ya göre eğitim doğaya uygun insan yetiştirme sürecidir ve her insanın yeteneklerini kullanabilmesi için mutlaka eğitimden geçmesi gerekir. Rousseau, insanın doğuştan, özünde iyi olduğunu, ama içinde yaşadığı toplumsal yapının olumsuz etkileri ile bozulduğunu ifade eder.

Eleştirel pedagoji, ideolojik çağrışımlar yapabilse de, eleştirel olmak negatif olmakla eşdeğer kabul edilmemeli, eğitimin yeni sosyolojisi ya da eleştirel eğitim kuramı anlamında kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, eğitim sistemini hem tarihsel bağlamda değerlendirmekte, hem de içinde buldukları baskın toplumun sosyal ve siyasal dokusunun bir parçası olarak incelemektedir (Terzi ve ark. 2015). Eleştirel pedagojinin savunucuları, eğitimin kültürel ve sosyal gerçekliklerle sürekli etkileşim içinde olduğunu söylemektedirler. Bu etkileşimlerin göz önünde bulundurulmaması halinde eğitim sistemi ile toplumun diğer kurumları arasında uyumsuzluk ve anlaşmazlık çatışmaya yol açabilmektedir. Bu görüş yazısında eleştirel pedagoji kapsamında psikiyatride akademik terbiye ele alınmaya çalışıldı.

Yeni Kuşağın Akademik Terbiyesi ve Pedagojisi

Aslında bu yazı yazmaya neden olan yüksek bir motivasyonla başlanılan akademik hayatta karşılaşılan olumsuz tecrübeler oldu. Bu süreçte özellikle daha kıdemli araştırma görevlilerine çeşitli durumlarda akademik görgü kurallarının hatırlatılmasına rağmen devam edegelen mevcut durum üzüntüye yol açmıştır. Yeterince terbiye almamış ve

pedagojik formasyon oluşmamış bir akademik yapıdan görev ve gereklilerini yerine getirip uygulamasını beklemek mümkün olmayacaktır. Bazı konularda hızlı öğrenme becerileri olsa da, söz konusu alanda gerekli olan davranış değişikliklerine uyum göstermeleri çok kolay olmamaktadır. Zaten görünüşe göre ilgili konulara meraklı oldukları ve onları iyi bilmediklerini düşündükleri söylenemez. Usta çırak ilişkisi içinde öğrenilen mesleki bilgi ve klinik beceri kadar eğitim alanlardan mesleki rolüne uygun değer ve tutumların kazanılması beklenmektedir. Bu değerler ve tutumlar daha çok açıktan yapılan müdahaleler ile değil, çalışma disiplininin sağlanması ile dolaylı olarak kazanılmaktadır. Kazanılan sorumluluklar kişisel ve toplumsal konulara yaklaşımların yanı sıra aynı zamanda hasta ve hastalıklara karşı karar alma süreçlerinde avantaj sağlayabilecektir.

Akademik terbiyenin oluşmamasının nedenleri incelenmeye çalışıldığında konu öğretim üyeleri ve araştırma görevlileri açılarından değerlendirilebilir. İşleyişe ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak ve bunların uygulanmasını sağlamak başta bölüm sorumlusunun olmak üzere öğretim üyelerinin görevleri arasındadır. Ortaya çıkabilecek aksaklıklara karşı çeşitli yaptırımlar olsa da, bunların uygulamaya geçirilmesi her zaman çok kolay olmamaktadır. Öncelikle öğretim üyesinde bulunması beklenen doğal etkinlik karşılıklı ilişkileri düzenleyebilir. Öğretim üyesinin yeterliliği (bilgi ve becerisi) bu etkileşimde önemli rol oynayabilir. Alanında başarılı olan öğretim üyeleriyle beraber çalışan aynı araştırma görevlilerinin küçük farklılıklar olabilmekle birlikte benzer davranış kalıpları sergilediği biliniyor. Bu durum konunun farklı bir bakış açısı ile ele alınması gerektiğini düşündürülebilir.

Tartışmaya yeni kuşak, yeni nesil kavramlarını ekleyerek problemi sosyolojik alanda incelemek mümkün olabilir. Yetişme tarzları, içinde buldukları ekonomik, siyasal ve sosyal koşulları nedeniyle kuşakların gerek kişisel özellikleri, beklentileri, yaşama amacı gerekse çalışma yöntemleri, iş hayatındaki tutumları ve değerleri arasında önemli farklılıklar gözlenebilir (4). Her ne kadar net ve kesin konuşmak zor olsa da, geçmişteki azla yetinen, itaatkâr, otoriteyi sorgusuz sualsiz kabul eden çalışanların yerine daha bilgili, azla yetinmeyen, gerektiğinde otoriteyi sorgulayan ve ona başkaldıran, beklentileri ve ihtiyaçları birbirinden farklı yeni kuşağın varlığından söz edilebilir (Aydın ve Başol 2014). Günümüz çalışma yaşamında X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı olarak adlandırılan birbirinden oldukça farklı kuşakların bir arada oldukları görülmektedir. Bu çeşitliliğin birçok kez anlaşmazlıklar, çatışmalar ve sorunlara neden olabileceği hem çalışanlar hem de yöneticiler tarafından fark edilmeye başlandığı belirtilmiştir. Bu noktadan kuşakları en azından iş hayatı açısından kısaca incelemek, mevcut problemi anlama ve çözme konusunda yardımcı olabilir.

X kuşağı, 1965-1980 yılları arasında doğanlar; bazı yazarlara göre bu kişiler iş yaşamında sadık, yüksek kanaat duygularına sahip ve aynı işte uzun yıllar boyunca çalışabilen bireyler olarak bilinmektedirler. Toplumsal sorunların çözümüne karşı duyarlı, iş yaşamında çalışma saatlerine uyumlu, motivasyonları yüksek ve otoriteye saygılıdır (Akdemir ve ark. 2013, Aydın ve Başol 2014). Y kuşağı, 1980-2000 yılları arasında doğanlar; çok kanallı televizyonlarla büyümüş, internetle genç yaşta tanışarak hemen adapte olmuş, sosyal medyayı etkin kullanan, işlerini bilgisayar başında internet üzerinden halleden bu kuşak aynı zamanda internet kuşağı olarak adlandırılmaktadır. Y kuşağı üyeleri, kendine aşırı güvenen, esnek çalışma saatlerine daha uyumlu, yaptıklarının fark edilmesini ve onaylanmasını isteyen, işleyişe sağladıkları katkıların takdir edilmesine gereksinim duyan, işyerinde eğlence ve tutku arayan, eleştirilmeye tahammül edemeyen

bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu kuşak ayrıca, adapte olabilme yeteneği yüksek, seçici, iyi eğitilmiş, karar verme sürecine katılmak isteyen, beklentileri anında gerçekleştirilmeye çalışan kişilerdir (Akdemir ve ark. 2013, Adıgüzel ve ark. 2014, Aydın ve Başol 2014). Z kuşağı, 2000 yılı ve sonrasında doğanlar; onlara dijital çocuklar, her daim, anında, çevrimiçi (Instant Online), “.com” çocukları, çeşitli ağların üyeleri olabileceklerinden “network” gençleri adlandırılmalarını yapanlar bulunmaktadır. Aşırı bireyselleşme ve yalnızlık yaşayacak kuşak olarak tanımlanmaktadır. Z kuşağının çalıştıkları organizasyonlara karşı sadakatsiz olabilecekleri, azimli ve hırslı olmayabilecekleri, çabuk sıkılabilecekleri için kolay vazgeçebilecekleri tahmin edilmektedir. Diğer yandan hızlı gelişim gösteren, kendilerini rahat ifade edebilen, yenilikçi bakış açısına sahip olabilen bireyler olacakları düşünülmektedir.

Günümüzde çalışma yaşamının büyük bir çoğunluğunu X ve Y kuşağı üyeleri oluşturmaktadır. Birlikte çalışmak zorunda olan bu iki kuşağın uyumluluk, yönetilebilirlik ve ekip çalışması gibi değişkenler açısından farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir (Akdemir ve ark. 2013, Aydın ve Başol 2014). Her kuşak kendi aralarında daha uyumlu olabilmeye karşın Y kuşağı üyeleri, X kuşağı üyelerini uyumsuz, değişime kapalı ve adaptasyonlarını düşük değerlendirmektedir. Diğer yandan, Y kuşağını yönetmenin önceliklere göre daha zor olduğu kabul edilmektedir. X kuşağı, Y kuşağının kurallara daha az uydıklarını, iş konusunda daha az gayret gösterdiklerini bu nedenle daha sık denetim yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine, tüm kuşaklar kendilerini iyi bir ekip üyesi ve güvenilir bulmalarına rağmen X kuşağı üyeleri kendilerine kıyasla daha genç kuşaklar olan Y ve Z kuşaklarını daha az güvenilir bulduklarını ileri sürmüşlerdir (Aydın ve Başol 2014).

Akademik psikiyatride tavsiyelere uymayan, ricaları yerine getirmeyen, evet demesine rağmen bunun aksine hareket etmeye devam eden, rahatlıkla bilmiyorum diyebilen, dikkat edilmesi gereken noktaları bulunan uygulamalarını doğru kabul ederek onları savunabilen, danışma kültürünü benimsemeyen, şaşkınlığa neden olan yeni nesil için onlara uygun ve etkili pedagojik yaklaşımlara ihtiyaç duyulacağı söylenebilir.

Sosyal Değişim ve Akademik Değerler

Tarih boyunca sosyal ve kültürel alanlarda devam eden değişim günümüzde teknolojinin etkisiyle hız kazanmıştır (Düzgüner 2015). Toplumsal değişimlerin birçok farklı alanları yakından ilgilendiren sonuçları olabilir (Yazıcı 2013). İnsanlar arası ilişkileri düzenleyen belirli değerler ve normlar (yerleşmiş kurallar) bulunmaktadır. Mevcut değerlerin ve normların etkisi zamanla zayıflayabilir ve bunların yerine yenileri benimsenebilir (Yazıcı 2013, Düzgüner 2015.). Değişim süreçlerinde öncelikler ile yeni yorumlar arasında çelişkiler ortaya çıkabilir. Zaman içerisinde yeni anlayışların yerleşmesiyle birlikte bu çelişkiler ortadan kalkabilir. Bazı yazarlara göre eğitim sisteminin temel görevi bilgi ve beceriyle beraber ahlaki tutum ve davranışların gelecek nesillere aktarılacak ülkelerin kültürel sürekliliğinin sağlanmasıdır (Cihan 2014).

Değerlerin oluşumunda ebeveynler ve öğretmenlerin yanı sıra gazeteler, televizyonlar, internet gibi kitle iletişim araçları ve diğer rol modeller de etkili olabilmektedir (Erdoğan 2010, Cihan 2014, Düzgüner 2015). Eğitim sürecinde, öğretmenler öğrencilerin değerler oluşumuna etkili ve uygun müdahalelerde bulunabilirler. Ancak, okul, aile ve mesleki eğitim merkezleri gibi çeşitli pedagojik alanların amaçları her zaman aynı olmayabilir, hatta bazen birbirlerine ters düşebilmektedir (Cihan 2014). Tıp eğitimi

mesleki beceri, tutum ve değerlerin öğretilmesinin yanı sıra yaşam boyu devam edecek sosyal rolleri meydana getiren davranış kalıplarının da kazılmasını gerektirmektedir. Tıp öğrencisi hekimlik rolünü daha çok ilişki içinde olduğu öğretim üyeleri, arkadaşları, yardımcı sağlık personeli ve hastalardan öğrenir. Gördüğü mesleki eğitimde aynı zamanda teknik olmayan yanlarını da öğrenen meslek sahiplerinin daha başarılı oldukları bilinmektedir. Tıpta uzmanlık öğrencilerinden en başarılı olanların hocalarına en çok benzeyenler olduğu tespit edilmiştir (Kasapoğlu 1985).

Tüm bu değişimlerle beraber tıp eğitiminin asıl olarak bir ahlak eğitimi olduğu fikri yeniden hatırlatılabilir (Dereboy ve ark. 2001). Tedavi uygulama hataları, tanı atlamasının adli sorumluluğu gibi nedenlerle hekimlik mesleği uygulamalarının gittikçe karmaşık bir hal aldığı ve her açıdan hızlı değişimin yaşandığı günümüzde etik değerler ayrı bir önem kazanmaktadır (Sevim 2014). Değer yargılarının önem kazandığı diğer bir alan bilimsel konularla ilgili çalışmalarıyla toplumsal gelişmeye katkıda bulunurken aynı zamanda topluma model olma gibi önemli bir görevi yerine getiren araştırmacıların sergilemiş oldukları akademik etik değerlerdir. Akademik etik değerler araştırmacıların bilimsel çalışmaları, meslektaşlarıyla olan ilişkileri, çalıştığı kuruma yönelik sorumlulukları ve öğrencileriyle etkileşimi içeren geniş kapsamda değerlendirilebilir. Bizim de tecrübe ettiğimiz üzere, en azından bazı akademisyenler için bireysel olarak hayatını üzerine oturttuğu temellerin, yaşamını yönlendiren ilkelerin ve önem verdiği unsurların değiştiği, temel dinamiklerin kayba uğradığı söylenebilir (Düzgüner 2015).

Çalışma arkadaşlarını yabancı insanlar gibi tehdit olarak görebilen, kendi doğruları dışında hiçbir konuda esneklik gösteremeyen, tüm amirlerinin karşısında etik kaygı duymadan kendisinden daha kıdemli iş arkadaşlarının yanında iş arkadaşlarını eleştirebilen, söylenmeyen sözleri söylendi kabul eden, söylenenleri kendi çıkarı doğrultusunda kullanabilen, akademik düzen, uyum hiyerarşi konularını umursamayan ve tüm olanlara rağmen destek görebilen akademisyenlerin varlığı şaşkınlık vericidir.

Sonuç

Bireyi etkileyen uyarıcı sayılarının artması ile beraber çok sesliliğin ve çeşitliliğin bir sonucu olarak tek doğru kabul edilen gerçekler tartışılır hale gelmiştir. Böylesine değişken ve belirsiz doğrular ortamında temel değerleri de bulmak zorlaşmaktadır. Daha yetişkinler daha tecrübeli olsa da gençler bilgiye hızlı ulaşabilmektedir. Bu durum toplumda geçerli sosyal normlar gibi dış kontrollerin devre dışı kalmasına; bireylerin önceliklerinin, hayata bakışlarının ve değer yargılarının değişmesine yol açabilmektedir. Bireysel ve toplumsal değişimlerin akademik değerlere yansımaları kaçınılmazdır.

Kaynaklar

- Adıgüzel O, Batur HZ, Ekşili N (2014) Kuşakların değişen yüzü ve Y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19:165-182.
- Akdemir A, Konakay G, Demirkaya H, Noyan A, Demir B, Ağ C et al. (2013) Y kuşağının kariyer algısı, kariyer değişimi ve liderlik tarzı beklentilerinin araştırılması. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2:11-42.
- Aydın GÇ, Başol O (2014) X ve Y kuşağı: çalışmanın anlamında bir değişme var mı? Electronic Journal of Vocational Colleges, 4:1-15.
- Cihan N (2014) Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. Turkish Studies, 9:429-436.
- Dereboy İF, Gürel M, Erpek S, Şavk O (2001) Tıp eğitiminde tam entegrasyona doğru: Menderes deneyimi. Toplum ve Hekim, 16:1-11.
- Düzgüner S (2015) Değişen dünyada gençlik ve değerler. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 3:105-126.

- Egemen BZ (1965) Terbiye İlminin Ana Meseleleri. Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan S (2010) Erken çocukluk döneminde televizyonun sosyal gelişime ve değerler eğitime etkisi. International Conference on New Trends in Education and Their Implications November 11-13 2010, Antalya, Turkey.
- Kasapoğlu MA (1985) Öğrenci olarak tıp fakültesinde hekim olarak meslekte başarılı olmayı sağlayan özellikler. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 34:157-178.
- Kılıç R (1993) Ahlakın temellendirme problemi. Felsefe Dünyası, 8:67-78.
- Sevim O (2014) Akademik etik değerler ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Turkish Studies, 9:943-957.
- Terzi AR, Şahan HH, Çelik H, Zöğ H (2015) Öğretmen adaylarının epistemiyolojik inançları ile eleştirel pedagoji ilkeleri arasındaki ilişki. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4:344-356.
- Yazıcı M (2013) Toplumsal değişim ve sosyal değerler. Turkish Studies, 8:1489-1501.

Osman Özdemir, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Yazışma Adresi/Correspondence: Osman Özdemir, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD, Van, Turkey.

E-mail: drosmanoedemir@yahoo.com

Bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir - No conflict of interest is declared related to this article

Çevrimiçi adresi / Available online: www.cappsy.org/archives/vol8/no3/

Geliş tarihi/Submission date: 19 Ocak/January 19, 2016 - **Kabul Tarihi/Accepted** 15 Şubat/February 15, 2016
